

(ԲԱԺԱԿԱՃԱՌ Հ. ՄԵՍՐՈՊ ՎՐԴ. ՃԱՆԱՇԵԱՆԻ

(Խօսուած Յոթնեակնի խնդրոյքին առեմ, 14 Օգոստոս 1960)

Թոյլ տուէք Գերալ. Տէր, որ յետագարձ աղնարկով մը ապրինք այս պահուստ յուզումով ու քաղցրութեամբ, 25 տարիներու զեղեցիկ անցեալ մը, ահամայ վերադարձով Ձեր համեստ զգացումները:

1935 տարին՝ մեր Միաբանութեան պատմութեան մէջ դժուարին տարիներէն մէկն էր: Տնտեսական ծանր հոգեր կը ճնշէին մեր վրայ, ու կարծես կը մթազնէին մեր վճիտ երկինքը:

Ու ահա Ձեր անձին մէջ կու գար Աստուծոյ ընտրեալը, երկտասարդ, իր կորովին բովանդակ թարմութեան մէջ ու կ'իջնէր ասպարէզ: Այո՛, եկաք Դուք այդ օրերուն դժուար լուծը Ձեր ուսերուն, ծանր հոգերը Ձեր սրտին մէջ կուտակած:

Ձեր բոլորանուէր ողջակիզումը աստուածային կամքին, որ Ձեզ կը կոչէր Ուխտիս զիտապետութեան, կարծես զարմանք կ'ազդէր շատերուն՝ այն կորովին համար որով յանձն կ'առնէիք մեծ պատասխանատուութիւնը՝ խոնարհ հպատակութեամբ Միաբանութեան Հայրերուն ձայնին՝ Ձեր ձեռքն առնելու զեկը Միաբանութեանս վարչութեան:

Աստուած, սակայն, ձեր զօրավիշն էր, Ձեր լոյսը, Ձեր նպատակը, Ձեր յոյսը, Ձեր հաւատքը:

Շատ չանցած Միաբանութեանս կեանքին հորիզոնը սկսաւ զուարթանալ ու լուսաւորուիլ հետզհետէ միշտ աւելի: Տնտեսական դժուարութիւնները կը գտնէին իրենց լուծումները, եւ Միաբանութիւնս վերելքի շրջան մը կը սկսէր:

Հազիւ ողջունած լոյսը, ահա միջազգային երկրորդ պատերազմի մը յեղաշրջող ահաւոր իրականութիւնը: Ձեր արի եւ յուսալից կեցուածքը վեր բռնեց զմեզ այդ օրերուն ալ: Պատերազմի վաղորդայնին Ձեր միակ եւ զըլխաւոր մտահոգութիւնն էր, վանքիս ընծայարանին կեանքն ու ապագան: Ու ծնունդ տուիք Պիքֆայիայի ուսանողարանին, ուսկից բազմաթիւ աշակերտութիւն մը հասաւ վանք, եւ որ տակաւին միակ յոյսը կը մնայ մեր յաջորդականութեան ու կենսունակութեան:

Յետ պատերազմի՝ Ս. Ղազարու կղզիին ընդարձակումը ու մանաւանդ թէ գրեթէ կրկնապատկումը, պտուղն էր Ձեր համբերատար ճիգերուն: Այսօր ո՛րքան ուրախ ենք, որքան երջանիկ՝ ընդարձակուած կղզիին վրայ չըրջազայելով. բայց այդ գմայլելի գործը՝ ուրիշ պտուղ մ'էր Ձեր հաւատքին՝ իրագործուած անշուշտ ոչ առանց դժուարութիւններու:

Միաբանութեան սէրը, լուռ, համեստ բայց հաստատուն սէրը, Ձեր կեանքին ու գործունէութեան միակ շարժիչ ուժն է, միակ ազդակը: Ձեր Ամերիկա կատարած ուղեւորութիւնները, երբեմն չարատանջ կերպով սպառնելով Ձեր օրերն ու ամիսները, տուին անշուշտ նաեւ միւլթարութիւնը նըպատաւոր արդիւնքներու՝ զոր վայելից Միաբանութիւնը իր այլեւայլ մարդերուն մէջ:

Ձեր մէջ Հայակեցաւ սէրը եւ եռանդը, խրախուսելու մեր զրական ձեռնարկներն ալ: Կը յիշեմ, եւ կը յիշեմ թէ ինչպէս, երբ համախմբուած էինք մեր «Սեւան» ընթերցարաններուն ծնունդ տալու Ս. Ջենոնի խաղաղ բնութեան ծոցը, Դուք մղիչ ուժն էիք եւ կամքը այդ գործին: Ձեր թելադրութիւններով, եւ նոյնիսկ Ձեր նիւթական աշխատանքով նիւթերու հաւաքումին, դասաւորման եւ հրատարակութեան:

Բազմաթիւ են, Գերապայծառ Տէր, պտուղները Ձեր քաջալերական ներուէն մեր միաբանական կեանքին մէջ: Յիշել այդ ամէնը իրենց մանրամասնութեամբ, իրենց բոլոր ծալքերով, հոս անկարելի բան է: Բայց միւս կողմէն զիտենք նաեւ թէ ո՛րքան ծրարելիներ, որքան փափաքներ, որոնք Ձեր մտքին մէջ մարմին առած էին եւ զոր Դուք գուրգուրանքով մեծցուցած էիք, անձերու սակաւութիւնէն: Այս ամէնը ցոյց կու տայ Ձեր հոգւոյն մեծութիւնը եւ Ձեր մտքին լայնութիւնը: Գիտենք ամէնքնիս ալ որ Ձեր խրախուսը, ինքնին գործի մը սկիզբն է, կը բաւէ որ այդ խրախուսը եւ Ձեր մտքն եկած լոյսը ընդունուի որդիբարբ, ընդունուի անմիջականօրէն:

Ուր դարձնենք աչքերնիս, կը տեսնենք Ձեր քաջալերանքին արդիւնքները. մեր եկեղեցւոյն խճանկար զարդարումը, եւ վերջերս մարմարապատ հայելացումը, պարզապէս յիշելու համար ուշադրութեան վերադրելի զէպքերն անդամ, ամէնն ալ կը կրեն իրենց վրայ Ձեր սրտին հնոցէն եկած կայծեր, ջերմացնող եւ բարձրացնող:

Կը ներէք եթէ ըսեմ թէ Ձեր արբայութեան վարչութիւնը եղաւ եւ է մեղմ ու յորդորական, վարչութիւն մը հայրական, հիմունած սիրոյ վրայ: Եղաք իսկապէս «հայր». եւ երբ այս բառը բերաննիս կ'առնեմ, կը զգանք բոլոր քաղցրութիւնը եւ խոր իմաստը այդ բառին: Հայր՝ որ կը սիրէ, որ կը կարեկցի, որ կը վթայ, որ կը ներէ: Ձեր հայրական հայեացքը, որ հոգեբանական խոր թափանցողութեամբ կը հասկնար մեզ ամէնքնիս, մեր առաւելութիւններուն եւ մեր թերութիւններուն մէջ, Ձեր վարչական եղանակը կը բնորոշէ:

Այսպէս անցան 25 տարիներ, ու ահա արծաթեկն յորեկանին նախօրեակին, հասաւ աւետիսը Ձեր փառաւորութեան: Աստուածային իմաստութիւնը ունի իր ծածուկ ու նուրբ ճամբաները միւլթարելու իր հաւատարմածառաները: Անսահման ուրախութեամբ լսեցինք արդարեւ եւ ողջունեցինք զանք Ձեր Արքեպիսկոպոսութեան բարձրանալը, եւ մեր զանգակներու դողանքը արդէն տարածեց այդ զեղեցիկ լուրը, եւ սրտերը լեցուեցան անպարզան Գահանայապետը, կը վարձատրէր Ձեր քրտնաջան աշխատանքները յօգուտ Միաբանութեանս, կը վարձատրէր Ձեր հեղութիւնն ու խոնարհութիւնը, որով տարիք բոլոր նեղութիւնները եւ խաչերը Ձեր լանջակալ ոսկեղ խաչին հետ, եւ այսօր մեր ամէնուն աչքը Ձեր վրան է, եւ Ձեր հոգւոյն լիութեան կը սպասենք առաւելագոյն շնորհքներ նաեւ մեր հոգիներուն համար:

Ապրիլ՝ զեռ երկար տարիներ, Գերալ. Տէր, եւ թող Միաբանութիւնը Ձեր լուսաւոր առաջնորդութեան տակ կոխէ նոր ասպարէզ նոր ձեռնարկներու, միշտ ի փառս Աստուծոյ, յօգուտ Միաբանութեանս եւ ազգիս, որուն կարօտութիւնները անսահման են: Երանչ. Հիմնադրիս բարեխօսութիւնը եւ

Հովանին ըլլան անպակաս Ձեր վրայէն: Մխիթար Աբրահամյան, խորհրդանիշ հոգեկան լոյսի եւ իմացական կեանքի, թող միշտ պայծառ պահէ հորիզոնը Ձեր կեանքին, եւ Դուք առաջնորդելով Մխարանութիւնը իր լուսաւոր դժին վրայ, առնէք ամենախնամ Աստուծոյ Ձեր գլխուն փառապսակը, զոր կը մաղթենք իրաւատ սրտով, մենք Ձեր որդիները, Ձեր խոնարհ հպատակները:

ԲԱԺԱԿԱՃԱՌ Հ. ԵՂԻԱ ՎՐԴ. ՓԵՉԻԿԵԱՆԻ

(14 Օգոստոս 1960)

Mi faccio interprete delle belle parole che il Rev.mo P. Mesrob Dr. Gianascian disse in elogio all'Eccellentissimo P. Abate Generale Serapione Dr. Uluhogian, eletto Arcivescovo di Chersoneso.

Ben comprendete, Eccellenze, Reverendi Padri, Signori e cari allievi quanto sia difficile e cosa delicata tessere un elogio in presenza della persona festeggiata. Dirò pochissime parole lasciando a voi intendere molto.

Ho conosciuto da ben 53 anni il nostro Ecc.mo P. Abate Generale, una volta come allievo e per 25 anni cooperatore durante la sua carica maggiore.

Senza ferire la sua modestia dirò che egli è l'uomo di Dio, l'uomo della grande fede e da questa fede tutto il segreto del suo successo e delle sue benemerienze.

Eletto Abate Generale nel 1935 in un'epoca ben difficile, seppe affrontare serenamente e coraggiosamente ogni ostacolo che minacciava il buon andamento della vita della Congregazione; con la preghiera e con la fiducia in Dio, ad imitazione del nostro Ven. Fondatore, egli si fece promotore di grandi opere nel campo dell'apostolato, degli studi, della stampa e nell'educazione della nostra gioventù. E ad onta delle gravi difficoltà, sorsero degli istituti nuovi a posto di quelli periti e distrutti per opera dei Turchi in Asia Minore, così un collegio ad Aleppo, un altro ad Alessandria d'Egitto e finalmente uno a Buenos Aires in Argentina.

In fine un piccolo seminario nel Libano per le vocazioni nella Congregazione.

Da figli devoti ringraziamo il Signore che ha illuminato ed incoraggiato il nostro veneratissimo Padre Abate. A lui il nostro incondizionato amore e riconoscenza e il grande plauso nell'inaspettata elevazione sua alla dignità di Arcivescovo; onore avuto dalla benignità del Sommo Pontefice per i suoi grandi meriti.

Un evviva di riconoscenza all'indirizzo del Sommo Pontefice Giovanni XXIII e al nuovo eletto Arcivescovo Mons. Serapione Dr. Uluhogian.

Յանուն Նախկին Սաներու եւ Մխարանութեան բարեկամներուն հետեւեալ բաժակաճառը կ'ընէր ԲԺ. Մանուկ Խանգէկեան (14 Օգոստոս 1960):

Risale al lontano 1912 il nostro primo incontro col Padre Serapione Uluhogian. Allora io ero un adolescente timido, allievo del Collegio Moorat-Raphael, Padre Serapione con la sua intelligenza e cultura uno dei più attivi confratelli della Congregazione.

Chi ebbe l'occasione di apprezzare le sue doti morali e intellettuali e soprattutto la sua infinita bontà con intento spontaneo prevede che il destino l'avrebbe prescelto per reggere il seggio di Mekhitar.

Erano i tempi dell'Abate Ignazio Gurekian. Tempi felici. Quanti ricordi cari e indimenticabili! Ora ogni qualvolta metto piede in quest'isola e mentalmente sfoglio il libro d'oro dei miei ricordi con profonda commozione io rivedo sotto gli occhi del magnifico chiosco le figure ieratiche e rispettabili del P. Giovanni, del P. Gabriele, P. Vartan, P. Arsenio, P. Filippo. P. Isacco. Rivedo il mio fratello P. Vartanes, anima irrequieta e dinamica, e tanti altri che furono i nostri educatori, che seguendo le vie tracciate da Mekhitar e dai suoi discepoli, da questo cenacolo intellettuale diffusero sul popolo armeno, sul mondo armeno la scienza e la conoscenza della storia e della letteratura armena e di tutti i tesori tradizionali dei nostri avi, dell'Armenia antica.

Si dice che i popoli muoiono quando essi lo vogliono, vale a dire quando non hanno la forza morale di affrontare di resistere alle calamità e alle avversità che minacciano la loro esistenza. Quale popolo ebbe tante avversità di fortuna, tante persecuzioni e decimazioni quante il popolo armeno! Tuttavia esso vive e vivrà perchè guidato non da condottieri di ventura, ma da apostoli saggi e santi. I Padri Mechitaristi contemporanei dell'epopea risorgimentale italiana mediante gli scritti e la parola dei loro apostoli, mediante i giovani del Collegio Moorat-Raphael, vissuti e temprati nell'atmosfera di entusiasmo dell'insurrezione contro gli oppressori, hanno proiettato sul popolo armeno l'esempio dell'alto ideale della libertà e la fiamma del patriottismo italiano. I Padri Mechitaristi contemporanei alla tragedia della nazione armena hanno sentito il dovere e la responsabilità che incombeva su di loro per la sopravvivenza dei superstiti sparsi e dispersi per il mondo e gli infiniti pericoli che li minacciavano. Fu gran merito ed onore del nostro Abate che con profondo senso di responsabilità e di abnegazione fortificò i confini della coscienza nazionale e soprattutto quelle delle generazioni nuove, sapendo che ogni figlio riguadagnato ha il valore di una generazione. Per giungere a tale scopo c'era un unico mezzo: la scuola.

Nel giro di pochi anni il nostro Abate inviò i suoi Apostoli a fondare delle scuole nei centri più numerosi di superstiti armeni, ad Aleppo, in Alessandria d'Egitto, a Buenos Aires, ora centri fiorenti di collettività armene. Tutta quest'opera di umanità e di civismo, egli realizzò coi propri mezzi, senza stendere la mano ad alcuno come fanno altri popoli che rice-

vono dollari, armi e missili col pretesto di difendere la civiltà di cui sono i primi e più accaniti nemici.

Ecco i grandi meriti dell'Abate Serapione verso la sua Nazione. La guerra che egli preferì, condusse e vinse nei suoi venticinque anni di diuturna fatica.

Il nome dell'Abate Uluhogian rimarrà immortale nella storia della Congregazione Mechitarista, nella storia Armena e nella luce della riconoscenza della sua nazione.

Chissa quante volte egli nelle sue meditazioni solitarie sull'ottagono dell'isola, contemplando Venezia ondeggiare sulle placide acque della Laguna, ha esclamato: Oh! Serenissima regina dell'Adriatico, sei una delle sorgenti di tanta nostra poesia, della nostra storia e della nostra esistenza stessa.

Brindo alle fortune dell'Italia e di Venezia!

Brindo alle fortune dell'Armenia e dell'isola di San Lazzaro.

Evviva la Congregazione Mechitarista e il suo Condottiero.

Գերպ: Արքայապետ շնորհակալութեան խօսքը.

Eccellenze, carissimi Padri ed amici, carissimi figlioli

Questa vostra corona sorridente intorno a me, le vostre belle e buone parole mi confondono, e non so come ringraziarvi per tanta simpatia, per tanta bontà e affetto. Il mio speciale ringraziamento va per tutte le Autorità di Venezia che mi onorano e incoraggiano.

Se ho potuto fare un pò di bene è stato per opera della grazia di Dio, è stato il sostegno della nostra cara Congregazione fondata dal Venerabile Abate Mechitar come ispirazione e creazione del sorriso materno della Vergine Santissima che ci guarda ora con dolcezza nel giorno della sua gloriosa assunzione, questa Congregazione che ci accoglie fin dalla nostra tenera età e ci forma secondo il cuore di Dio apostoli della nostra tribolata ma sempre fiera e forte nazione armena che tiene sempre in alto la bandiera della santa religione e della sua vetusta gloriosa civiltà.

In quest'ora dunque non ho che ringraziare il Signore che mi sostenne nel lungo cammino, ringraziare la bontà dei nostri cari Padri che durante questo quarto di secolo mi hanno aiutato ed incoraggiato colla loro vita esemplare e la loro dedizione per rendere sempre salutare e fecondo il nostro apostolato per il popolo armeno nel triplice difficile campo della Stampa, della Missione e dell'educazione della gioventù.

Ma alla vigilia di questa festa giubilare da voi gentilmente organizzata ecco un oracolo di Roma che è pervenuto per renderla più solenne nella mia nomina di arcivescovo. Certo non sono degno di tale grande onore e dignità ecclesiastica, ma io vedo in esso onorata la mia venerabile Congregazione e rendo grazie a Dio che sa mandare le sue croci come le

gioie sempre per il nostro gran bene; rendo grazie al Sommo Pontefice Papa Giovanni XXIII che da quando svolse il suo lungo apostolato in Oriente ed Occidente portò grande affetto verso la nostra Congregazione e appunto questa nomina è un segno particolare del suo squisito amore paterno. A Lui il nostro più vivo amore e attaccamento quale Vicario di Cristo che regge la Santa Chiesa di Dio.

E insieme a Lui intendo ringraziare in special modo il caro clero di Venezia con a capo il carissimo Cardinale Patriarca Urbani e il veterano del Clero qui presente nella persona del carissimo Mons. Giuseppe Scarpa, vorrei dire non solo amico ma membro spirituale di questa nostra Congregazione, che ci circonda sempre già da quarant'anni circa del suo incoraggiamento, del suo appoggio della sua benevolenza.

In fine intendo ringraziare cordialmente quanti da lontano e da vicino hanno partecipato con auguri e doni. Per tutti insieme al mio ringraziamento invoco la divina benedizione.

Ձ Օ Ն

Ադրիականի դշխոն նազելի իր գիրկն է բացեր
Հմայքն անոր լոկ չի ձգեր զիս դէպ'ափերն ամառուն
Խորան տենչանքիս ա'յն անբջական տաճարն է ոսկի
Ուր սուրբ Մարկոսի կամարներուն տակ հոգիս կը յածի:

Քաղցր մեղեդիներ դաշն ու հոգեգմայլ եկմախան խաղով
Կը կանչեն ա'յն տեղ ուխտի, աղօթքի, ոգեկոչումի.
Շքեղ վե'հ տաճար, դարերէ ի վեր այդպէս տօնական
Օր մը ե'րբ տեսար, Տո'ժ մըն է արդեօք հիւր արքայ մը վէս
Որ շփախումբով եկեր է այցի կամ սուրբ օծումի:

Թափօր մ'ոսկեհուն «Հրաշափառ» կ'երգէ, կը յառաջանայ
Մուտէն դէպ' խորան ետեւէն կու գան զարմին հայկական
Փառքի զաւակներն. օծուն սրբութեամբ հեզ Հայրապետներ,
Հանդիսադիր են ծիրանի հագած իշխանն ու Արքան:

Տեսիլն հոգեգրաւ Մխիթարի մեծ կը հսկէ վերէն
Անոնց վերելէն Հոռո ու վեհեռ ծիածան են կայեր
Ու գանգակներուն դողանջն համափիւռ մինչեւ Ս. Ղազար
Ծովերէն անդին, ամուսնի փութիւն կը կարդայ հրաւեր,
Կու տայ սէր համբոյր, օրհնաբեր ողջոյն հայ հոգիներուն:

Ա. Պ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

Հալէպ, 30 Հոկտ. 1960